

Justitiedepartementet

Yttrande, Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU)

Örnsköldsviks kommun välkomnar översynen av lagstiftningen för att, med utgångspunkt i barnets bästa, göra den mer sammanhållen, könsneutral och jämlik. Mycket av förslagen är bra och till barnets bästa. Det finns dock några punkter utifrån denna ansats som kommunen vill lyfta tillsammans med en del övriga funderingar utifrån utredningens förslag.

Val av ord och uttryck

Ordvalens betydelse blir extra tydlig när de äldre bekönade formuleringarna byts till bland annat ordet föräldraskap, detta är på tiden och att stärka synen på föräldraskapet oavsett könstillhörighet är positivt. Likaså att ta hänsyn till andra familjekonstellationer än den traditionella och barns relationer till andra viktiga vuxna. I lagtexten om genetisk integritet m.m. (2006:351) undrar därför vi om det bör användas ett annat uttryck så som personen som ska föda barnet, istället för kvinna. Detta för att följa revideringar i övrigt vad gäller mer inkluderande och könsneutrala ordval avseende föräldraskapet.

Vidare gällande uttryck och ordval håller Örnsköldsviks kommun med om att styvförälder/styvbarn är bättre att använda i lagtexten än utredarens ”bonusförälder” – detta med hänvisning till det särskilda yttrandet av experten Mats Sjösten. Utredningen använder även uttrycket ”särskild umgängesperson”, här undrar kommunen om detta kan benämnas på ett annat sätt, då uttrycket lätt kan förväxlas med umgängesstöd eller umgängeskontaktperson.

Inom området för adoption står det ”En make eller sambo ska *alltid* ensam kunna adoptera någon...” Örnsköldsviks kommun tycker att *alltid* bör plockas bort, då det kan bli missvisande. Här bör det räcka med ”ska ensam kunna”.

Föräldrafullmakt

Örnsköldsviks kommun anser att förslagen kring föräldrafullmakt överlag är bra förslag, framförallt att det registreras hos Skatteverket då detta underlättar för både enskilda och myndigheter med flera. Det finns dock några frågetecken. Om innehavaren inte är försörjningspliktig, vad är syftet med att de ska/bör ha insyn i barnets ekonomi? Örnsköldsviks kommun ställer sig även frågande till hur barnets rätt att komma till tals vid 12 år ska säkerställas. Utställs föräldrafullmakten när barnet redan fyllt 12 år, krävs ett samtycke från barnet, men om det skett innan 12 års ålder ska en uppföljning ske. Dock är det oklart på vem detta ansvar ligger för att det verkligen ska genomföras då inget krav om samtycke finns. Hur detta ska säkerställas om vårdnadshavare inte uppfyller sina skyldigheter om att informera? Örnsköldsviks kommun undrar därför om det finns ett syfte med att en automatisk uppföljning ska göras för att säkerställa barnets rättigheter?

Samarbetsamtal

Örnsköldsviks kommun funderar kring om det kan finnas en risk med särskild umgängesperson i samarbetsamtal? Detta utifrån att det då kan finnas ytterligare vuxna runt barnet som dras med i eventuella konflikter när de får mandatet att kunna delta på ett tydligare sätt. Möjligheten finns i dagsläget att delta i samarbetsamtal om vårdnadshavare samtycker till detta. Kan det därför vara skäl för socialnämnden att kunna bedöma/överväga om det är till barnets bästa att ytterligare viktig person deltar i samarbetsamtal med vårdnadshavare kring barnet? För att ytterligare stärka barnets rättigheter undrar också vi om det finns anledning till att huvudregeln ”bör” byts ut till att samtalsledaren ska ta med barnet i något skede av samtalen i de situationer det bedöms lämpligt. Självklart ska detta ske med hänsyn till barnets ålder och mognad.

Övriga synpunkter och konsekvenser

Örnsköldsviks kommun har noterat att det i utredningens förslag nämns att vid 15 år ska barnet kunna föra sin egen talan kring hävande av föräldraskap utifrån att man då bedöms förstå konsekvenserna. Kommunen står bakom förslaget att barnet ska få partsställning från 15 år. Möjligheten för barn under 15 år att kunna föra sin egen i talan i domstol, om det anses lämpligt utifrån barnets mognad och utveckling, anser vi bör utredas vidare. Detta utifrån vikten av att stärka barnets rättigheter.

Gällande frågor kring surrogatarrangemang ser kommunen det som viktigt att det är barnets bästa som får vara tongivande och att frågor kring detta utreds ytterligare. I tillägg till detta är det bra att förslaget är om den nya lagen i internationella situationer inte ska gälla kopplat till dessa föräldraskapssituationer.

Örnsköldsviks kommun håller med utredningen att det finns ett syfte att vidare utreda föräldraskapspresumtion/faderskapspresumtion utifrån att föra in mer av föräldraskapsbalken i nutidens förutsättningar där barn har samma rättigheter oavsett om föräldrarna är gifta eller inte.

Likt många andra statliga utredningar bedöms konsekvenserna för kommunerna vara marginella. Detta ser Örnsköldsviks kommun som en underdrift, utifrån utredningens ambitioner. Att stärka barn och ungas rättigheter är en viktig punkt, men med detta kommer även ett utökat arbete för kommunens verksamheter och med detta både ökade kostnader och arbetsbelastning. Utifrån detta skulle det bland annat vara bra om utbildningar till kommuner kan ske via exempelvis Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och inte falla på enskilda kommuners ekonomiska möjligheter till kompetenshöjande insatser. Detta kan också säkerställa en högre kvalitet och skapa likvärdighet för barnets rättigheter kopplat till frågor om föräldraskap.

Örnsköldsviks Kommun

Kommunstyrelsens ordförande

Kommunstyrelsen

2023-01-10

1 (3)

§ 13 Yttrande, Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU) (Kst/2022:751)

Ärendebeskrivning

Örnsköldsviks kommun har inbjudits att yttra sig över ”Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv”, SOU 2022:38.

Utredningens förslag i korthet

Utredningens övergripande uppdrag har varit att se över föräldrabalkens regler om föräldraskap och i övrigt överväga vissa förändringar av de familjerättsliga reglerna. Syftet med uppdraget har varit att, med utgångspunkt i barnets bästa, åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. I uppdraget har ingått att ta ställning till bland annat

- hur föräldrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa,
- om utrymmet att häva ett föräldraskap ska begränsas,
- om personer som inte längre är gifta eller sambor ska kunna adoptera gemensamt eller adoptera varandras barn, och
- om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter en separation eller en förälders dödsfall behöver förbättras, och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar.

Humanistiska nämndens hantering

Humanistiska nämnden har under § 133/2022, den 15 november 2022, yttrat sig över utredningen. De välkomnar översynen av lagstiftningen för att, med utgångspunkt i barnets bästa, göra den mer sammanhållen, könsneutral och jämlik. De anser även att mycket av förslagen är bra och till barnets bästa.

Yttrandet i korthet

Val av ord och uttryck

Det är på tiden att byta vissa begrepp till mer neutrala ord som föräldraskap. Detta stärker synen på föräldraskap oavsett könstillhörighet och familjekonstellation. Vissa uttryck och ordval behöver dock ytterligare ses över.

Kommunstyrelsen

2023-01-10

2 (3)

§ 13 (forts.)*Föräldrafullmakt*

Överlag ett bra förslag, framför allt att det registreras hos Skatteverket då detta underlättar för både enskilda och myndigheter med flera. Finns dock vissa frågor kopplade till insyn i barnets ekonomi samt att säkerställa att barnet kommer till tals.

Samarbetssamtal

Finns det en risk med särskild umgängespersion i samarbetssamtal? Detta då ytterligare vuxna runt barnet kan dras med i konflikten. Möjligheten finns i dagsläget att delta i samarbetssamtal om vårdnadshavare samtycker till detta. Kopplat till detta område finns därför funderingar utifrån barnets bästa.

Övriga synpunkter och konsekvenser

Hävande av föräldraskap. Barnet ska vid 15 år kunna föra sin egen talan utifrån att denne då har koll på konsekvenserna.

Surrogatarrangemang. Viktigt att det är barnets bästa som får vara tongivande och att frågor kring detta utreds ytterligare.

Föräldraskapspresumtion/faderskapspresumtion. Utredningen belyser att det finns ett syfte att vidare utreda kring detta område utifrån nutida förutsättningar.

Konsekvenserna för kommunerna bedöms vara marginella. Att stärka barn och ungas rättigheter är en viktig punkt, men med detta kommer även ett utökat arbete och med detta både ökade kostnader och arbetsbelastning. Finns därför fördelar med statlig samordning av exempelvis utbildningar. Detta kan också säkerställa en högre kvalitet och skapa likvärdighet för barnets rättigheter kopplat till frågor om föräldraskap.

Kommunledningsförvaltningens kommentarer

Kommunledningsförvaltningen har inget ytterligare att tillföra ärendet.

Prövning av barnets bästa

Utifrån ärendets karaktär, yttrande över statlig utredning, har ingen generell prövning av barnets bästa genomförts. Utredningen i sig har haft barnets bästa som utgångspunkt till de förslag som lagts, vilket också framkommer i vissa förslag. Det finns dock några funderingar som uppmärksammas och i yttrandet lyfts några förslag på hur barnets bästa kan stärkas.

Kommunstyrelsen

2023-01-10

3 (3)

§ 13 (forts.)

Beslutsunderlag

- Kommunstyrelsens arbetsutskott § 191/2022
- Kommunledningsförvaltningens beslutsförslag, daterat 22 november 2022
- Yttrande, Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv, daterat 22 november 2022
- § 133/2022 Humanistiska nämnden, daterat 15 november 2022
- Yttrande, Humanistiska nämnden, Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38), daterat 15 november
- Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38), del 1
- Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38), del 2

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen godkänner yttrande, daterat 22 november 2022, över ”Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv”, SOU 2022:38 och överlämnar till justitiedepartementet.
